

von Hertzen Gunnar

Gunnar von Hertzen (1892–1979) – Vihdin kunnanlääkäri 1922–1961

Gunnar Magnus von Hertzen oli syntynyt Viipurissa 10.12.1892. Hänen vanhempansa olivat kamreeri, eversti Magnus von Hertzen ja Alexandra Johanna von Troil. Gunnar von Hertzen solmi avioliiton vuonna 1922 sairaanhoitaja Maria Johanna (Hanni) Stolt-Wahrman'in (1898–1992) kanssa. Avioparilla oli yksi tytär, Else Anita Johanna (s. 1924).

Gunnar von Hertzen tuli ylioppilaaksi Helsingissä 1910, aloitti lääketieteen opinnot Helsingin yliopistossa, suoritti medikofiilitutkinnon 1912 ja valmistui lääketieteen kandidaatiksi 1915. Kansalaissota – vapaussota keskeytti Hertzenin opinnot vuoden 1918 alussa. Hän ja kaksi muuta lääketieteen kandidaattia päättivät tammikuun 1918 lopussa liittyä valkoisten armeijaan ja onnistuivat pääsemään Tampe-reen ja Porin kautta maaliskuun alussa Seinäjoelle. Sen jälkeen Hertzen toimi valkoisten joukoissa 1918 lääkärinä 4 kk:n ajan, osallis-tuen myös taisteluihin mm. Tampereella, Kämärässä Kuolemajärvellä ja Viipurissa. Gunnar von Hertzenin sotilasarvot olivat lääkintä-luutnantti 1918, lääkintäkapteeni 1932 ja lääkintämajuri 1940.

Sotatoimien päätyttyä Hertzen oli 1918–1919 Helsingissä sotilaslääkärinä lähes 1,5 vuoden ajan. Hän pääsi jatkamaan opiskeluaan syksystä 1919 ja oli sen aikana apulaislääkärin tehtävissä Marian sairaalassa lähes parin vuoden ajan. Lääketieteen lisensiaatin tutkin-non hän suoritti toukokuussa 1922. Hän kuului useihin lääkärijärjestöihin ja oli mm. Kunnanlääkäriyhdistyksen johtokunnan jäsen 1947–1958 sekä Suomen Lääkäriliiton valtuuskunnan varajäsen 1950–1952 ja jäsen 1953–1958.

Vihdissä oli ollut kunnanlääkäri vuodesta 1893. Viranhaltijat olivat vaihtuneet siellä jatkuvasti 2–5 vuoden välein. Hertzen valittiin virkaan 20.9.1922 alkaen ja hänestä tuli sen ensimmäinen pitkäaikainen haltija, jonka toimikausi kesti lähes neljä vuosikymmentä. Vihdissä kunnanlääkäriä työllistivät myös vuonna 1897 valmistunut 12-paikkainen kunnansairaala sekä vuonna 1898 valmistunut pieni synnytyslaitos. Sairaala ja varsinkin synnytyslaitos olivat huonokuntoiset ja epäkäytännölliset. Vuonna 1925 tapahtuneen laajennuksen jälkeen sairaalassa 18 sairaansijaa ja keväällä 1932 valmistui uusi synnytyslaitos, jossa oli 5 paikkaa ja muutama yksityishuone.

Talvisodan johdosta Hertzen oli vuosien 1939–1940 aikana puolustusvoimien palveluksessa 4 kk rykmentinlääkärinä ja 2 kk kenttäsaaralan lääkärinä. Jatkosodan vuosina 1941–1944 hän oli 3 vuotta 4 kk komennettuna Vaasassa toimineen 27. Sotasairaalalan lääkäriksi. Vaasassa Hertzen toimi myös lääninvankilan vt. lääkärinä 1 vuoden ajan vuosina 1942–1943, Vaasan vt. III kaupunginlääkärinä 1,5 vuotta vuosina 1943–1944 sekä Valtion Rautateiden 31. piirin lääkärinä 8

kk vuonna 1943. Hertenin sijaisena Vihdissä oli lääket. lis. Maija Taka (o.s. Tanner) suurimman osan jatkosodan ajasta.

Kunnansairaala paloi helmikuussa 1947, ja sen tilalle vuonna 1949 valmistuneessa uudessa sairaalassa oli 24 sairaansijaa ja lisäksi 10 hoitopaikkaa kulkutautipotilaille. Vihti oli kunnanlääkärille työteliäs paikkakunta, varsinkin kun myös naapurikuntalaiset ja lukuisat kesäasukkaat usein turvautuivat Vihdin lääkäriin. Jatkuva ympärivuorokautinen päivystys oli suuri taakka yhdelle lääkärille suuressa ja väkiluvultaan kasvavassa kunnassa. Sairaalan hoitamisessa hänellä oli suurena apuna pitkäaikainen ylihoitaja Agda Olin.

Vuodesta 1945 alkaen työt lisääntyivät jälleen äitiys- ja lastenneuvolan lääkärin tehtävillä. Vihtiin perustettiin vuoden 1954 alusta toisen kunnanlääkärin virka, johon valittiin lääket. lis. Pekka Leikkaa. Hänen aloitettuaan työnsä kesällä 1954 Hertenin työtaakka helpottui huomattavasti, kun kunnanlääkärin työt ja velvollisuudet voitiin nyt jakaa kahden lääkärin kesken.

Kunnanlääkärin virkavelvollisuuksien lisäksi Herten toimi Helsingin kaupungin omistaman Tervalammen työlaitoksen lääkärinä 1937–1959. Hän oli myös Luonnonhoitola Oy:n ("Luontola") lääkärinä vuodesta 1939 ja Virkistyskoti Päivölän lääkärinä vuodesta 1945, kummassakin laitoksessa vuoteen 1960 saakka, jolloin hän jäi eläkkeelle kunnanlääkärin virasta.

Herten osallistui lääkärintyönsä ohella aktiivisesti ja monipuolisesti myös kunnallisten luottamuselinten ja yksityisten järjestöjen toimintaan. Niistä on mainittava terveydenhoitolautakunnan jäsenyys vuodesta 1928, kunnanvaltuuston jäsenyys vuosina 1937–1945, kantakirjaston johtokunnan puheenjohtajan tehtävä vuosina 1926–1945, urheilulautakunnan jäsenyys vuosina 1937–1947 sekä kummikuntatoiminnan johtokunnan jäsenyys vuosina 1955 ja 1959–1962.

Herten otti osaa myös järjestöjen toimintaan. Hän oli mm. perustamassa 1923 Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton osastoa, toimi Seimelän Tyttökodin johtokunnan puheenjohtajana 1927–1933 ja Bertha Hernberg -säätiön hallituksen puheenjohtajana 1933–1943, oli Vihdin yhteiskoulun johtokunnan varapuheenjohtaja vuodesta 1930, toimi Vihdin Säästöpankin tilintarkastajana 1931–1944, oli Vihdin piirin Riistanhoitoyhdistyksen johtokunnan jäsen vuodesta 1950, sekä oli perustamassa Vihdin Rotaryklubia 1955 ja toimi sen ensimmäisenä varapresidenttinä.

Kunnanlääkärin asunto oli aikaisemmin vanhassa kaksikerroksisessa puutalossa kunnansairaalan lähellä, maantien luoteispuolella kohoavan harjun rinteessä. Rakennuksen alakerrassa oli myös tilat vastaanottoa varten. Kunnan rakentama uusi kolmikerroksinen lääkärientalo valmistui synnytyslaitoksen koillispuolelle keväällä 1954. Siinä Hertenin asunto oli ylimmässä kerroksessa, toisen kunnanlääkärin 2. kerroksessa ja kunnaneläinlääkärin asunto 1. kerroksessa. Herten oli innokas metsästäjä ja hänellä oli tavallisesti kaksi ajokoiraa. Jänisten lisäksi hän metsästi myös vesi- ja kanalintuja, joskus hirviäkin.

Hertenin eläkeikä 67 vuotta täyttyi 10.12.1959, mutta hän sai valtioneuvostolta luvan pysyä virassaan edelleen yhden vuoden, joten hänen virkasuhteensa päättyi 10.12.1960. Hän oli kuitenkin vielä viransijaisena vapaaksi tullessa virassaan, kunnes seuraajaksi valittu Eila Kalliokoski otti viran vastaan 1.5.1961. Sen jälkeen Herten muutti asumaan Helsinkiin, ensin Käpylään ja 1968 Jollakseen, jossa hänellä oli yhteinen talo tyttärensä perheen kanssa.

Helsinkiin muuttaessaan Herten osti vapaa-ajan asunnoksi Vihdin kirkonkylästä vanhan

omakotitalon Tarttilan tien varrelta, Helsinkiin johtavan maantien läheltä. Talon naapurissa asui Hertenin pitkäaikainen metsästystoveri, sähköasentaja Arvo Lindroos, ja talon ensisijainen tarkoitus olikin olla metsästysretkien tukikohtana. Herten kävi siellä 1970-luvun alkuun saakka yleensä viikonloppuisin, ja samalla hän piti siellä käydessään usein vastaanottoa aikaisemmille potilailleen muutaman tunnin ajan. Gunnar von Herten kuoli Hel-singissä 11.9.1979 lähes 87 vuoden ikäisenä.

Teksti: Arno Forsius. Julkaistu alunperin Vihti 500-juhlasivustolla.